תורה אור

כשברח, וטעמא דברח, הא לא ברח קנסינן למוכר ונקנסיה ללוקח? לאו עכברא גנב אלא חורא גנב, ואי לא עכברא חורא (א) מאי קעביד? מסתברא כל היכא דאיכא איסורא התם קנסינן:

מתני' המקדש בערלה, בכלאי הכרם, בשור הנסקל, ובעגלה ערופה, בצפורי מצורע, ובשער נזיר, ופטר חמור, ובשר בחלב, וחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת, מכרן וקידש בדמיהן מקודשת:

גמ' בערלה מנלן? דתניא "ערלים לא יאכל" אין לי אלא איסור אכילה, הנאה מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל "ועורלתם (את) ערלתו" לרבות את כולם:

בכלאי הכרם: מנלן? אמר חזקיה אמר קרא "פן תקדש" פן תוקד אש. רב אשי אמר "פן יהיה קדש" אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אף כלאי הכרם תופס את דמיו ויוצא לחולין? אלא מחוורתא כדחזקיה:

שור הנסקל: מנלן? דתניא ממשמע שנאמר "סקול יסקל השור" איני יודע שנבילה היא ונבילה אסורה באכילה, מה ת"ל "לא יאכל את בשרו" מגיד לך שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה, בהנאה מנין? ת"ל "ובעל השור נקי" מאי משמע? שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום. ממאי דהאי "לא יאכל את בשרו" להיכא דשחיט לאחר שנגמר דינו הוא דאתא, דילמא היכא דשחיט לאחר שנגמר דינו שרי (והא) "לא יאכל" היכא דסקליה מיסקל הוא דאתא, כדר' אבהו, א"ר אלעזר, דא"ר אבהו א"ר אלעזר כל מקום שנאמר "לא יאכל" "לא תאכל" "לא תאכלו" אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה, עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה? הני מילי היכא דנפקא לן איסור אכילה מ"לא יאכל", הכא איסור אכילה מ"סקול יסקל" נפקא, דאי ס"ד לאיסור הנאה הוא דכתיב נכתוב קרא "לא יהנה", אי נמי "לא יאכל", "את בשרו" למה לי? אע"ג דשחטיה כעין בשר אסור. מתקיף לה מר זוטרא ואימא ה"מ היכא דבדק צור ושחט בה דמיחזי כסקילה, אבל שחטיה בסכין לא? מידי סכין באורייתא כתיב? ועוד תניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה; והשתא דנפקא לן איסור אכילה ואיסור הנאה תרוייהו מ"לא יאכל" האי "בעל השור נקי" למאי אתא? להנאת עורו, סלקא דעתך אמינא "לא יאכל את בשרו" כתיב - בשרו אסור ועורו מותר, ולהנך תנאי דמפקי ליה האי "בעל השור נקי" לחצי כופר ולדמי ולדות, הנאת עורו מנא להו? מ"את בשרו" - את הטפל לבשרו ואידך

את

רש"י

כשברח. המוכר שהדמים בידו: ומתמהינן הא לא ברח קנסינן למוכר: **אלא חורא גנב.** אלמא חור שהעכבר מצניע גניבתו שם לא היה גונב: **חורא מנא ליה.** מאין לו הגניבה: **מתני' המקדש בערלה כו'.** דכולהו איסורי הנאה נינהו כדיליף לה בגמרא: **מכרן וקידש בדמיהם מקודשת.** דאין הדמים נתפסין באיסור כדיליף לקמן: **גמ' מנלן.** שאסורה בהנאה: **מנין שלא יהנה ממנו.** כגון שלא ילטבע בו בפירי הראוי ליצבע בו כגון קליפי אגוזין ושומר לפירי אסור כפירי: **ולא ידליק בו את הנר.** כגון מן השמן: **אף כלאי הכרם תופס את דמיו.** אלמה תנן במתני' מכרן וקידש בדמיהם מקודשת אלמא אין אוסרין את דמיהם: **שהוא נבלה.** הואיל וסקלו, ונבלה כבר למדנו מלא תאכלו כל נבלה (דברים יד) שאסורה באכילה: **מגיד דאם שחטו כו'.** ותרתי אשמועינן קרא סקול יסקל השור ואם נשחט לא יאכל: **לאיכא דסקליה מסקל** ולאסריה בהנאה אתא, דלא יאכל משמע איסורי הנאה כדרבי אבהו דמנבילה [לא] נפקא לן בה איסור הנאה שהנבלה פרט בה הכתוב היתר הנאה, והכי כתיב בדידיה בהדיא לא יאכל ולא פרט אחריו היתר, ובעל השור נקי לדרשא אחרינא אתא לחצי כופר ודמי ולדות כדלקמן: **עד שיפרט לך הכתוב.** דמדאיצטריך לפרש בנבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה למשרייה בהנאה ולא נכתב בו אלא לא תאכלו ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא ובפסחים (דף כב.) פרכינן עלה טובא: לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה ל"ג במילתיה דרבי אבהו דאי הוה סבירא ליה דברים ככתבן דוקא תו לא מצי יליף מיניה דהיכא דלא פרט היתר ליתסר דהאי דנבלה לאו אתא להיתר הנאה אלא לאשמועינן דחילופא אסור: **ה"מ.** דשמעינן איסור הנאה מלשון אכילה היכא דנפקא לן איסור אכילה מיניה דכיון דמבעי ליה נמי לאזהורי אאכילה כלל כל הנאות בלשון אכילה דילפינן מנבילה התם דלא יאכל איסור הנאה נמי משמע אבל הכא דאיסור אכילה מקרא אחרינא נפיק ולא הוצרך זה אלא להנאה למה לי לאפוקי הנאה בלשון אכילה ליכתוב לא יהנה אלא ודאי לאכילה גופיה איצטריך ולהיכא דשחטיה: **אי נמי נכתוב לא יאכל.** ולשתוק את בשרו למה לי: **כעין בשר.** ששחטו: **ואימא ה"מ.** דאשמעינן קרא דאפילו שחטו אסור היכא דבדק צור ושחט בה דסקילה היא דמנבלה לא מצי נפיק דלאו נבלה הוא אבל שחיטת סכין לא: **מידי סכין כתיבא באורייתא.** אלא שחיטה וכיון דהכי הוא כי שחטה נמי בצור לאו סקילה היא אלא שחיטה ואסר לך הכתוב בשרו והוא הדין סכין: **ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי ובעל השור נקי.** בב"ק (ד' מא:): **לחצי כופר.** שאם הרג את האדם נקי מחצי כופר ואע"ג דמועד משלם כופר שלם לא אמרינן תם ישלם חצי כופר כי היכי דגבי נזקין משלם חצי נזק: **ולדמי ולדות.** אם נגף אשה הרה ויצאו ילדיה אינו משלם דמי ולדות לבעל כמו שהאדם הגוגף משלם כדכתיב (שמות כא) ענוש יענש וגו':

כפרה

תוספות

כשברח פי' שהיה דאין לוקחין עבדים: **הא לא ברח קנסינן למוכר.** כמו הוה דלעיל דאמר יחזרו דמים למקום שהוא קנסא למוכר שרוצה למכור בהמתו חוץ לירושלים דקנס הוא כשתחזור לו:

ונקנסיה ללוקח. פירוש שיאכל כנגדו בירושלים ולא יתבטל ולפירוש ר"ת פריך שפיר שהמעות שביד המוכר יוצאין לחולין על ידי הלוקח אבל לפי' ריב"א קשה מאי פריך אדרבה מוטב לקנוס המוכר להוציא איסור מידו מלקנוס הלוקח וישאר האיסור ביד המוכר כלומר המעות שלא נתחללו ושמא יאכלם חוץ לירושלים דכסבור נתחללו וי"ל דלדידיה הכי פריך וליקנסיה ללוקח שילך לבית המוכר ויאמר לו המעות שהן קדושין בידך תהא קדושתן על אלו ואז יצאו לחולין:

מסתברא כל היכא דאיכא איסור קנסינן ליה. פירוש והיינו המוכר שהרי המעות דמעשר ברשותו הוי קיימא ולפיכך קנסו ליה שיחזרו דמים למקום והיינו שלא מכר בהמתו וזה דוחק לפירוש ריב"א דפירש דלעולם המעות שביד המוכר קדושים מקודשת מעשר וצריך להעלותן לירושלים א"כ אדרבה זכות הוא לו מהא דאמרן יחזרו דמים למקום דטוב לו שיחזור לו בהמתו מלהעלות דמיו בירושלים אבל לפירוש הר"ס ניחא אך זה קשה לפירוש הקונטרס לעיל דפי' גבי אבל מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין דהמעות יצאו לחולין והבהמה קדושה ועלה קאמר יחזרו דמים למקום ואם כן לפי סברא זו הוי ליה למקנסיה ללוקח למימר דיאכל כנגדו בירושלים שהרי האיסור הוא בידו דהיינו בהמה אבל לפירוש [ריב"א] ניחא שהרי האיסור הוא ביד המוכר ואם תאמר לעיל דקאמר גמרא דקנסוהו ללוקח ויאכל כנגדן מאי קנס הוא זה כי נמי אמר יחזרו דמים למקום צריך הלוקח להעלות המעות לירושלים וי"ל דהקנס הוי מזה דמסתמא לקח הבהמה ביוקר ממעות מעשר שני ליפטר עצמו מלעלות לירושלים וכשנאמר לו שיאכל כנגדו בירושלים והמקח יהיה שלו יהיה לו הפסד גדול בלקיחת הבהמה שלקח:

המקדש בערלה כו' אינה מקודשת. פירוש לפי שאיסור הנאה וא"ת אמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו כדאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כד:) ויש לומר בכאן מיירי דליכא שוה פרוטה אלא כדרך הנאתו אי נמי יש לומר דמיירי שפיר דאיכא שוה פרוטה אף שלא כדרך הנאתו מ"מ כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן לא סמכה דעתה והוי מקח טעות ואם תאמר ואמאי לא חשיב בהך מתני' פיגול ונותר וטמא ויש לומר דבקדשים לא קא מיירי והא דלא חשיב חמץ בפסח משום דקסבר כרבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה בפרק כל שעה (שם דף כג.) והא דלא חשיב עבודת כוכבים משום דלא שייך למיתני ביה מכרן וקידש בדמיהן מקודשת שהרי עבודת כוכבים תופסת דמיה ושביעית אחר הביעור:

מנין שלא יצבע בו. אע"ג דאמרינן "לא יהנה" איצטריך לאשמועינן שלא יצבע דס"ד דשרי משום דחזותא לאו מילתא היא ואיצטריך לאשמועינן שלא ידליק דסלקא דעתך דשרי משום דמכלה אותו קמ"ל דאסור בכל ענין וכדרך הנאתו אבל שלא כדרך הנאתו שרי. [וע"ע היטב תוס' ב"ק קא. ד"ה ולא יצבע]:

[נ"ל קוחי טעות]

עין משפט נר מצוה

קסג א מיי' פ"ה מהל' אישות הל"א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' כא כב:

קסד ב מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל' ט סמג לאוין קמד טוש"ע יו"ד סי' רצד סעי' א:

קסה ג מיי' שם הל"ו סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' ג:

קסו ד מיי' שם פ"ד הל' כב סמג לאוין קמה:

קסז ה מיי' שם פ"ח הלט"ו סמג לאוין קלט:

קסח ו מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א:

תוס' ר"י הזקן

הא לא ברח בתמיה. חורא. חור שהעכבר מצניע שם גנבתו. מנא ליה מאין לו הגנבה: בעגלה כל הני אסורין ניגהו. מכרן. עבר ומכרן מותרין שהדמים מותרים שאינן תופסים דמיהם. ולפום מסקנא דנדרים פ' השותפים אע"פ שאין תופסין דמיהן אסור לכתחלה לקדש בהם את האשה דבעינן התם אי חלופין כגדולים דמי או לא ובעי לאודוחי ממתני' דתנא מכרן וקדש בדמיהן מקודשת אלמא לאו כגדולין דמי. ודחי ה"נ לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד ולא איפשיטא ולחומרא. ואין הפרש בין קדושין ושאר הנאות כדמשמע הך שמה דנדרים כמו שבארנו בע"ז פרק ר' ישמעאל ובריש השוכר שלא כדברי רש"ג שכתב בפ' ר' ישמעאל לא יהנה כגון שלא יצבע מהפירות שעושים מהם צבע. ולא ידליק מאותן פירות שמדליקין בהן:

ע"ז כ.

מסורת הש"ס

גיטין מה. ע"ש מכרן ל. ע"ש

נדרים מז:

ע"ז נד: כב.

ת"כ פרשת קדושים פסחים כב: ע"ש ב"ק קא. ע"ש חולין קטו.

[נ"ל מנלן]

מכילתא פ' משפטים פסחים כב: ב"ק מא.

[נ"ל והאי]

פסחים כא: ע"ש ב"ק מא. חולין קיד.

[נ"ל איסור הנאה במשמע עד כו' וכ"ל כשאר המקומות]

חולין טו: ע"ש ב"ק מא: ע"ש

[מכילתא פ' משפטים]

הגהות הב"ח

(א) גמ' חורא (מאי) קעביד תא"מ ונ"ב כצ"ל מנא ליה: